

345 років від дня народження Пилипа Орлика (1672-1742), автора першої Української Конституції (1710)

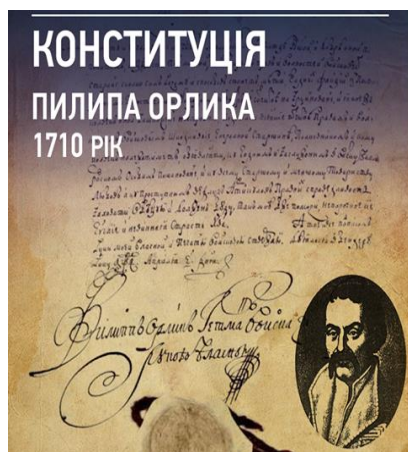
Пилип Орлик (1672-1742) походив із давнього чеського роду.

Його предки виїхали з Чехії та опинилися в Польщі. Майбутній гетьман народився 11 жовтня 1672 р. неподалік Вільна. Коли хлопчикові виповнився рік, загинув його батько. Тому вихованням сина опікувалася мати – українська православна шляхтянка. Пилип здобув добру освіту, навчаючись спочатку в єзуїтському колегіумі у Вільні, а згодом, коли родина переїхала на Україну, – у Києво-Могилянській академії. Маючи незвичайні здібності, він зарекомендував себе одним із найкращих студентів. Орлик вельми любляв риторичку та був гарним промовцем, писав вірші, що друкувалися ще наприкінці XVII ст., глибоко цікавився філософією та літературою, вільно володів українською, польською, церковнослов'янською, болгарською, сербською, латинською, італійською, німецькою, шведською, давньо- і новогрецькою, ймовірно, турецькою мовами. Природно, що, обійнявши 1699 р. посаду в гетьманській канцелярії, він швидко долав службові сходинки й незабаром (1706 р.) став генеральним писарем. Орлик був утаємничений в усі справи гетьмана Мазепи, підтримав його під час антимосковського повстання й пішов разом із ним у вигнання, до кінця залишаючись вірним ідеї визволення України.

У квітні 1710 р. був обраний гетьманом Війська Запорозького замість померлого Мазепи. У своєму прагненні звільнити Гетьманщину від російського панування Орлик спирався на підтримку Швеції, Туреччини та Кримського ханства. 1712 р. він звертається з відкритим маніфестом до європейських володарів, пишучи, що «козацька нація, що стогне під тиранським ярмом Москви, прагне лише того, щоб домогтися своєї волі»..

Новий гетьман України Пилип Орлик мав намір продовжувати боротьбу із Росією. Своїми діями Пилип Орлик продемонстрував можливість

залишатися принциповим і непохитним у справі здобуття незалежності України незважаючи на складні обставини всередині країни та за кордоном.

«Пакти і Конституція прав і вольностей Війська Запорозького», або так звана «Конституція Пилипа Орлика», яку було проголошено у день його виборів гетьманом, є унікальним документом, який дослідники небезпідставно називають однією з перших у світі

демократичних конституцій. Головна ідея її — повна незалежність України від Польщі та Росії,

Тридцять років Пилип Орлик поневірявся по Європі, зазнавав злигоднів, нестатків, переслідувань агентів Петра I та його наступників, однак все-таки неухильно й послідовно, як міг у тяжких умовах еміграції, боровся за визволення України. Високою метою Орлика було об'єднання Правобережної, Лівобережної України і Запорозької Січі у єдину сильну державу.

У своїх листах і в щоденнику він не раз порівнював себе з чоловіком, якому буря розбила корабель: «Як корабельник, котрого застануть в океані противні вітри, змучений ними і виглядає ясної погоди, так і я, змучений безнастанними нещастями, заведений у своїх надіях, очікував і очікую обіцяної втіхи...» Та його надіям судилося здійснитися лише через два з половиною століття...

Закінчив своє багатостраждальне життя Пилип Орлик у Яссах, неподалік Бендер, де свого часу знайшов вічний спокій його великий попередник — гетьман Іван Мазепа і де було прийнято Конституцію України. Перед смертю Орлик послав листа до запорожців, нагадуючи їм про високий обов'язок захищати рідну землю. Мудрий державець, дипломат, творець нашої першої Конституції зустрів смерть у такому убозтві й бідності, що Молдавський Господар мусив поховати його власним коштом...

Список літератури

1. Автор першої української Конституції : [Пилип Орлик] // Шкільна бібліотека. – 2012. – №17-18.– С.9-11.
2. Гладишева К. Конституція Пилипа Орлика : [перший в світі конституційний документ] / Катерина Гладишева // Журавлик. – 2016. – № 9. – С.10.
3. Журавльов Д. «Бути чи не бути», або Пригоди українського Дон Кіхота (Пилип Орлик) [Текст] / Д, Журавльов. Усі гетьмани України. – Київ: Гетьман, 2012. – С.445-465.
4. Конституційний акт, прийнятий 5 квітня 1717 р. під керівництвом гетьмана Пилипа Орлика [Текст] .– Львів: ТзОВ Професійна ліга, 2010. – 32 с.
5. Скляренко В. Орлик Пилип Степанович [Текст] / В.Скляренко. 100 знаменитих людей України. – Харків: Фоліо, 2005. – С.326-331.
6. Славний син України Пилип Орлик. Перша Конституція України. Присяга Пилипа Орлика // Шкільна бібліотека. – 2011.– №5.– С.29-36.

Підготувала Руслана Ониськів
провідний бібліограф